

TÁRSADALOMPOLITIKA A HÁBORÚBAN

A HÁBORÚ A GAZDASÁGI ÉS TÁRSADALMI ÉLETBEN mindig súlyos változásokat idéz elő. Ezek a változások hol egyes foglalkozási ágak lehetőségeinek átmeneti korlátozódásában és más foglalkozások föllendülésében, hol a munkaerőknek, hadbavonulás folytán, a gazdasági életből való kikapcsolásában s ugyanakkor e hiányok pótlásának szükségében jelentkeznek. A háború következtében beálló nyersanyagtermelési és szállítási nehézségek általánosságban főképp a kisipar egyes ágait sujtják; viszont a hadianyaggyártás felfokozása miatt a háború egyre nagyobb követeléseket támaszt a nehéziparral szemben. A termelés ütemében nem szabad zökkenőnek előfordulniok s ezért döntő fontosságú a munkásutánpótlás kérdésének megoldása, mivel a katonai behívások a gazdasági életnek gyakran épp legértékesebb munkaerőit érintik, hisz rendesen ugyanazok az erők értékesek katonai szempontból is.

Mindeme nehézségek leküzdése elsősorban az állam gazdaságpolitikájának a feladata. Ennek eredményessége megköveteli, hogy a legfőbb gazdaságpolitikai irányítás egy kézben összpontosuljon, mert a jelenleg fennálló, minisztériumok közti tárgyalási rendszer a háború idején megkövetelt gyors cselekvést nem biztosítja. Az említett gazdasági változások azonban maguk után vonnak bizonyos társadalmi átalakulásokat is; ezek egyrészt a munkaerők átképzésében, a női és gyermek-munkaerőknek a gazdasági életbe való fokozatos bevonásában, másrészt a hadbavonuló hozzátartozóinak gondozásában s az ő munkaerejük hasznosításában mutatkoznak. A társadalmi változásokból származó nehézségeket tervszerű, előrelátó társadalompolitika igyekszik kiküszöbölni. A most folyó háború társadalompolitikája két irányú: egyfelől azokkal az általános társadalmi kérdésekkel foglalkozik, amelyek a társadalmi erők egyensúlyban tartását, a társadalmi feszültségek enyhítését és az általános jólét emelését kívánják biztosítani, másfelől azonban ki kell terjesztenie figyelmét olyan kérdésekre, melyeket időlegesen csupán a háború tartamára, épp a háborúból következő társadalmi változások vetnek fel. Szoros értelemben ez utóbbi problémacsoport követeli meg a külön háborús társadalompolitikát.

NÉP- ÉS CSALÁDVÉDELEM

A MAI IDŐK TÁRSADALOMPOLITIKÁJA tágabb értelemben folytatja a megkezdett út építését az intézményes nép- és családvédelem felé. Nagy hiba itt is, mint közigazgatásunk egész vonalán, hogy a törvényhozói akarat végrehajtása, vagyis a magyar társadalompolitika irányítása nincs egy kézben, az egyes feladatok különböző minisztériumok között oszlanak meg, s így előfordulhat, hogy a társadalompolitika célkitűzéseit egyik minisztériumban

másképpen értelmezik, mint a másikban, s ez azután különféle bonyodalmakra vezet. Lássuk csak, most – háború idején – a magyar társadalompolitikát kik irányítják? A nép- és családvédelem néven ismert s az 1940:XXIII. tc.-ben kibontakozó szociális célkitűzések megvalósítása a belügyminiszter hatáskörébe tartozik, ugyancsak az ő kezében van az 1940:XXIII. tc.-ben különben is bennefoglalt gyermekvédelem, a gyámügy, a szegényügy (elaggott és munkaképtelen személyek megélhetésének biztosítása), a menekültek kérdése, az egészségügy, valamint a társadalombiztosítás ügyének gondozása. Ugyanakkor az ipari szociálpolitika és munkásvédelem az iparügyi miniszter, a mezőgazdasági szociálpolitika és biztosítás a földművelésügyi miniszter, a honvédelmi szociálpolitika pedig a honvédelmi miniszter hatáskörébe tartozik. Közös irányító szerv nincs. A miniszterelnök csak *primus inter pares* a minisztertanácson és nincs nála a kizárólagos döntés joga. Bizonyos mértékben jobb a helyzet a közbeeső fórumokon; a törvényhatóságoknál és az alárendelt szerveknél; a községeknél, ahol a társadalompolitika és gondozás sokkal inkább az általános közigazgatási szervezet hatáskörébe tartozik s legalább helyi vonatkozásban jobban biztosítható a társadalompolitika egysége, mint sokszor országos viszonylatban. A társadalompolitika legfőbb irányítása azonban kétségtől a törvényhozói hatalom birtokában van; a végrehajtó hatalom felső, középső és alsófokú hatóságai: a kormány, a törvényhatóságok és a községek társadalompolitikai tevékenységük mellett az egyes konkrét ügyekben is eljárnak, végzik a gondozást, mely a társadalompolitika eredményeit hivatott biztosítani.

Megfelelő szervezeti megoldásokat kellene találni, hogy háborús társadalompolitikánk teljes eredményű legyen. Nem szabad azonban elfelejteni, hogy a modern szociális állam kialakulása most, e háborús időkben is folyik, az még koránt sincs befejezve s remélhető, hogy a közjogi és közigazgatási reformok során közigazgatásunk egységes irányításának megteremtésével együtt társadalompolitikánk eredményeinek intézményes biztosítása is megoldást nyer.

Ám bármily kitűnően megalkotott szervezet sem valósíthatna meg eredményes társadalompolitikát, ha nem volnának olyan anyagi jogszabályok, amelyek egyrészt megakadályozzák a társadalmi erők háború okozta gyengülését, másrészt felfokozzák az erő kifejtést. A magyar szociális jogalkotás az 1940:XXIII. tc. óta is egyre emelkedő fejlődési vonalat mutat, bár a háború nem kedvez az általános fejlődésnek, mert a szociális célokra szánt összegeket a honvédelem céljára kell fordítani s így sok nehézség tornyosul a nagyjobb szabású kezdeményezések elé. Mégis a magyar társadalompolitika, különösen a nép- és családvédelem terén, épp a most folyó háború alatt ért el jelentős sikereket s közelítette meg nagy lépésekkel az 1940:XXIII. tc.-ben bennefoglalt társadalompolitikai elgondolásokat.

A házassági kölcsön intézményének ez év januárjától való bevezetése a fiatalok családalapításának olyan körülmények között is lehetőséget teremt, amelyek közt az eddig érvényben lévő szociálpolitikai intézkedések alapján gondolni sem lehetett. E köl-

csön bevezetése a fiatalok egybekelésének elősegítése mellett a gyermekáldást is hivatott előmozdítani, mivel a kölcsön törlesztési összege a születendő gyermekek számarányában csökken s négy gyermek esetén a kölcsönt teljesen leírják. Nem kevésbé jelentősök a kishaszonbérletek alakításának, kisbirtokok és házhelyek szerzésének előmozdításáról s más földbirtokpolitikai rendelkezésekről szóló 1940:IV. tc. 9–16. §-ait hatályba léptető 99.000/1941. F. M. rendelet intézkedései sem, melyek olyan helyen is lehetővé teszik *családi otthonok alapítását*, ahol eddig a vidék gazdasági adottságai azt semmi módon nem engedték meg. Ugyanennek a rendeletnek messze kiható intézkedése *az egyke megakadályozását* célzó paragrafus: ez az illetékes elöljáróságok kötelességévé teszi az ezer lélek után évenként 18 születést el nem érő községekben mindazoknak a beltelkes lakóházaknak a számbavételét és bejelentését, amelyek egy évet meghaladó időn keresztül lakatlanok amiatt, mert tulajdonosaik kellő számú ivadék hiányában benépesíteni nem tudják. E rendelet lehetővé teszi az ilyen ingatlanok kiutalását sokgyermekes családok részére. Ugyancsak nagyjelentőségű szociális újítás a minisztérium 4150–1942. M. E. sz. rendelete, mely a debreceni és a pécsi egyetem jog- és államtudományi kara, valamint a József nádor műszaki és gazdaságtudományi egyetem és a kolozsvári egyetem közgazdaságtudományi kara mellett szociális tanfolyamokat állít fel. E tanfolyamok biztosítják a szociális munkában résztvevők színvonalas kiképzését s ezzel nagy hiányt pótolnak.

Az említett társadalompolitikai intézkedéseken kívül gazdasági téren egyre jobban kibontakozik a *Közjóléti Szövetkezetek* legtöbb helyen még alig egy esztendő munkája. Ha a sok nehézséget tekintjük, amelyet a nyersanyaghiány, a szövetkezetek újszerű s még forrásban lévő jogi helyzete, a szervezeti és működési előfeltételek bizonyos hiányai együtt jelentenek s e nehézségeket összevetjük a máris elért sikerekkel, akkor nincs okunk arra, hogy ne nézzünk bizakodással a jövőbe. A szövetkezetekre az a feladat vár, hogy előírt kötelességeik mellett a háború után előálló munkanélküliség intézményes leküzdésére is készülődjenek.

INTÉZMÉNYESHADIGONDOZÁS

A TULAJDONKÉPENI, SZŰKEBB ÉRTELEMBEN VETT háborús társadalompolitika s az ezzel szoros összefüggésben álló intézményes hadigondozás a hadbavonultakkal és családtagjaikkal foglalkozik, tehát a gondozásra szorulóknak eleve meghatározott körére terjed ki. A háborús társadalompolitika egyfelől biztosítani kívánja a künn harcolók olyan szükségleteinek ellátását, amiből honvédeink a harctéren is érzik a haza és az otthon gondoskodását, másfelől az itthon maradottaknak biztosítani kívánja a tisztes megélhetést.

A német háborús társadalompolitika alapelve az, hogy a hadbavonult családtagjai számára fenn kell tartani a bevonulás előtti

életszínvonalat. A magyar háborús társadalompolitikának szerényebb igényei vannak. Mint Bartha Károly honvédelmi miniszter ez évi július 26-án, képviselőházi beszédében mondotta: »Mi csak arról gondoskodhatunk, hogy a család létminimumát megkapja és gondokkal ne küszködjék.« Magától értetődik, hogy az anyagi lehetőségek határt szabnak az állami szociálpolitikának. Amit azonban az állam nem képes nyújtani, azt *a kisebb közösségeknek, tehát a területi alapon szervezett közösségeknek s a hivatásrendi alapon félépülő foglalkozási testületeknek kell előteremteniök.* Az állami hadigondozást ki kell egészítenie a társadalmi gondoskodásnak, mert csak az együttes erőfeszítés tudja tartani a közhelyszerűen sokat emlegetett, de valóban beláthatatlan jelentőségű »belső frontot«.

Maguknak *a hadbavonultaknak* gondozását célszerű egyetlen szerv feladatkörébe utalni, s e feladat ellátására az 1914–18 évi háborúban is bevált s jelentős eredményeket felmutató *Vöröskereszt* hivatott. Ma is a fronton küzdőknek újságokkal, könyvekkel, cigarettával, ajándécsomagokkal, kötött holmikkal való ellátását – a hadsereg juttatásain kívül – a Vöröskereszt végzi. Közvetít az itthon maradtak és a harcolók között, megtudakolja a tábori posta számát, szükség esetén megírja a tábori levelezőlapokat, s a rádió igénybevételével megteremti a front és az otthon között az állandó kapcsolatot. Ugyancsak a Vöröskereszt feladata a sebesült katonák gondozása; ebből a célból rendezte és rendezi ápolónői tanfolyamait, gondoskodik a hivatásos és önkéntes ápolónők kiképzéséről és egyúttal a sebesültek szellemi szükségleteinek ellátásáról, (színházak és mozielőadások látogatása, újságok, folyóiratok, könyvek beszerzése).

Nem kevésbé jelentős feladat azonban *a hadbavonultak hozzátartozóiról* való gondoskodás. Fogalmilag különbséget kell tennünk a hadbavonult, vagyis ez esetben az ország határát elhagyó, valamint az átmenetileg, itthon katonai szolgálatot teljesítő személyek között, mert kétségtelen, hogy a fronton küzdő honvéd családja sokkal körültekintőbb gondoskodásra tarthat igényt, mint azé, aki csupán egy-két hónapi szolgálattal, itthon, törvényes kötelezettségének tesz eleget. A családi segélyről intézkedő rendeletek különbséget is tettek a különböző katonai szolgálatok között, ám az ezévi március hó elsejétől életbeléptetett 940/1942. M. E. számú, illetve 12.000/1942. H. M. számú rendeletek bármely katonai szolgálat után közös névvel *hadisegélyt* állapítanak meg a rászoruló családtagok részére, s a hadisegély havonkénti összegét ezek a rendeletek egyenlőképen szabják meg, tekintet nélkül arra, hogy a bevonult harctéri vagy itthoni szolgálatot teljesít-e. Ez a rendelkezés alaposabb mérlegelés után nem mondható egészen kielégítőnek, s nézetünk szerint szükséges lenne olyan értelmű módosítása, hogy rászorultság esetén a harctéri szolgálatot teljesítők hozzátartozói a hadisegély összegének kétszeresét kapják.

A hadisegély korlátozott összegű, s másként szabályozták Budapesten és környékén, a nagyobb városokban és a községekben. Az bizonyos, hogy az ipari lakosságú nagyvárosokban sokkal

költségesebb a megélhetés, mint a túlnyomórészt mezőgazdasági foglalkozású községekben s a segélyösszegek ilyen szempontú megkülönböztetése indokolt is. Kétségtelen, hogy ha a családnak van még egy kevés jövedelme (háza, földje, más kereső tagja), akkor a segély többé-kevésbé pótolja a hadbavonult munkaerejének hiányát, ám ha a család teljesen a családfő keresetére utalt s az asszony egészségi állapota vagy pedig a gyermekeire való felügyelet gondja miatt munkát nem vállalhat, a hadisegély megélhetését nem biztosítja. Ma egy törvényhatósági jogú városban a feleség részére havi 20 pengő, a gyermekek részére pedig havi 10 pengőnyi segély jár, tehát a feleség két kisgyermekével együtt havi 40 pengő segélyt kap. Ebből megélni valóban képtelenség. Ilyen esetekben módot kellene találni arra, hogy a segélyt kiutaló hatóság – a rászorultság ellenőrzése után – magasabb összegű segélyt utalhasson ki.

A nagyobb városok lakosságának említett részétől eltekintve, általánosságban a hadisegély komoly segítséget jelent az itthon maradt hozzátartozók részére. A hiányokat a helyi hatóságok igyekeznek pótolni, a szegénységélyezési vagy külön e célra rendszeresített alapokból. Legtöbb helyen a helyi hatóságok segítségére sietnek a nőegyletek, valamint a Vöröskereszt, bár nem célszerű az efajta párhuzamos működés megengedése, mert könnyen kettős segélyezésre vezet. Vitán felül leghelyesebb megoldás, ha a segélyezést egyetlen hatóság intézi, az állapítja meg és utalja ki az állandó havisegély összegét, s a társadalmi szervezetek e hatóság irányítása és ellenőrzése alatt folytatják kisegítő tevékenységüket.

Az említett hadisegély-rendeleteken kívül számos intézkedés szolgálja a hadbavonultak hozzátartozóinak gazdasági jólétét. Nemcsak a bevonult közalkalmazottak illetményeit biztosítják, de széleskörű intézkedések védik a bevonult magánalkalmazottak munkáját, a bevonulás ideje alatt a hozzátartozók javadalmozását, katonai szolgálat után pedig a visszavétel kötelezettségét.

Az anyagiakkal való ellátáson kívül igen nagyjelentőségű az itthon maradottak erkölcsi és szellemi gondozása is. Elsősorban ennek ellátására hívta életre a kormány a *Bajtársi Szolgálatot*. A Bajtársi Szolgálat nem újonnan támadt egyesület, hanem a működő társadalmi és hatósági erők összefogása, munkaközössége a »belső front« erősítése érdekében. A Bajtársi Szolgálat feladata indokolt esetekben a hadisegély pótlása, a közvetítés és a kapcsolat megszervezése az itthon maradtak és a harcra küldökhöz között, az itthoniak számára ingyenes tanácsadás és pártfogói szolgálat megszervezése. Nem kevésbé nagyfontosságú feladata a Bajtársi Szolgálatnak a hadbavonult kézműiparosok iparának folytatásáról, valamint a mezőgazda-bevonultak birtokán a szükséges munkák elvégzéséről való gondoskodás. Végül a Bajtársi Szolgálat feladatai közé tartozik a »belső front« erkölcsi erejének és ellenállóképességének megőrzését célzó munka. Nem hagyhatjuk említetlenül a *hadigondozó tisztek szerepét*, akik a hadsereg és az itthon maradottak közötti kapcsolat megteremtésén fáradoznak; hatáskörük nemcsak annak ellenőrzésére terjed ki, hogy a hozzátartozók a

hadisegélyt rendszeresen megkapják-e, hanem az itthoniaknak minden ügyükben szívesen állanak rendelkezésére, sőt arra is gondjuk van, hogy a leszerelő katonák a polgári életben újból elhelyezkedhessenek.

Rendeletekben nincs hiány, sőt a rendeletek életrehívták már a szükséges szervezeteket is, csak a helyi hatóságokon múlik annak sikere, hogy a szervezet minden hadigondozási feladatot ellásson, a különböző feladatkörök ellátása felelősségteljesen folyjék s a hatósági teendők végzésében szerencsésen működjenek közre a hasznosítható társadalmi erők. Helyes szervezéssel elérhető, hogy párhuzamos munkák ne folyjanak, s a gondozás eredményeket mutathasson fel.

KOLOZSVÁRI PÉLDA

A RENDELETEK ÉS INTÉZKEDÉSEK mindig a gyakorlatban mutatják meg, hogy mit érnek. Megkíséreljük tehát egy gyakorlati példán bemutatni, miképpen lehetséges az általunk helyesnek ítélt szervezési elv szerint a hadigondozás lebonyolítása. Kolozsvárt a hadisegélyrendeletek megjelenése után a polgármester a város népjóléti ügyosztálya keretében felállította a *Hadbavonultak és családtagjaik segélyezési és gondozási irodáját*, amelyhez a hivatali teendők végzésére kellő számban személyzetet rendelt ki. Ez az iroda végzi a katonai alakulatoktól beérkező névjegyzékek, vagy a hozzátartozók jelentkezése alapján a segélyezést. A szervezési alapelv az volt, hogy a hozzátartozó, ha ügyének sorsa érdekli, ne legyen kénytelen egyik hivatalból a másikba járni, egy helyen kapja meg az érdemleges felvilágosítást. Ezért a városi iktatóhivatal kiküszöbölésével *kartoték-nyilvántartást* vezetnek minden egyes kolozsvári bevonultról. A hozzátartozók anyagi és egyéb körülményeit a népjóléti ügyosztály gondozónői vizsgálják ki s a felvett *környezettanulmány* alapján kerül elbírálásra, hogy a hozzátartozók rászorulnak-e a hadisegélyre vagy nem. A kiutalásról, illetve elutasító végzésről a hozzátartozó indokolt határozatot kap, ennek másodpéldánya a segélyt kifizető városi adóhivatalhoz kerül, s végül a kiutalásról, illetve a segély megtagadásáról értesítést kap az illetékes csapattest is. Az ügyirat minden kezelési mozzanatát egyszerűség kedvéért ugyanannak az egy irodának a személyzete végzi. Ilyenformán bármely ügy állásáról bárki azonnal teljes képet nyerhet. Az iroda részére a személyzet számának megfelelően elő van írva a napi minimális teljesítmény, s tekintettel arra, hogy blankettákkal dolgoznak, az ellenőrzés könnyen lehetséges és a munkahátrálékok felhalmozása elkerülhető.

A családok kivizsgálása során megállapítandó, hogy a bevonult családfenntartó harctéri szolgálatot teljesít-e, vagy az ország határain belül katonáskodik. A szociális gondozónő megállapítja, hogy soronkívüli segélyre van-e szüksége a családnak, s ha ez az eset forog fenn, akkor a környezettanulmányt megfelelő jelekkel látja el. A harctéri szolgálatot teljesítők családjának – ha rászorultságuk beigazolódott – a város által létesített »habbavonultak

és hozzátartozóik segélyezési és gondozási alapja» terhére a *népjóléti ügyosztály még ugyanannyi segélyt fizet ki, mint amekkora az állami hadisegély összege*. Emellett a népjóléti munka arra irányul, hogy lehetőleg – a karitativ jellegű segélyezés helyett – produktív támogatással segítse a családot s beállítsa a nemzeti termelő munkába. Azokról a családokról, amelyek a népjóléti ügyosztálytól segélyben részesülnek, a társadalom megfelelő szervezetei értesítést kapnak. Elsősorban a *Tizes Szervezet* kap tájékoztatást, Kolozsvárnak a román megszállás utolsó éveiben megteremtett hatalmas társadalmi alakulata, amely tíz-harminc családból alkotott tizedekből áll. A tizedek vezetői gondozzák a hozzájuk tartozó családokat, s ha valaki bevonul, a tizedes köteles az itthon maradtoknak segítségére lenni, őket havonként legalább egyszer meglátogatni s tapasztalatairól jelentést tenni. Emellett a *nőegyesületek* is résztvesznek a hadigondozásban: a népjóléti ügyosztály által gondozásukra bízott családokat a nőegyesületi tagok szintén végiglátogatják s tapasztalataikról jelentést tesznek. Így a hatóságok állandóan megbízható értesülések alapján intézkedhetnek, s ahol kell, azonnal segítenek.

A megélhetéshez szükséges összeg és a hadisegély közötti különbség fedezetét a »Hadbavonultak és hozzátartozóik segélyezési és gondozási alapja« biztosítja. Ehhez az alaphoz létesítésekor a város háztartása 25.000 pengővel járult hozzá, a Vöröskereszt helyi szerve segítségével a város perselyes, utcai gyűjtést rendezett az alap javára, s ennek eredménye 8.500 pengő volt; ezenkívül a polgármester felhívására *Kolozsvár társadalmá önkéntes megajánlás útján rendszeres havi adományokkal járul a hadigondozás költségeihez*. A megajánlások összege 1 és 50 pengő között váltakozik s ezek az összegek pénzbeszedők útján folynak be.

Az iparos és gazdálkodó réteg hadbavonultjainak gondozását a hatóságokkal együttműködve saját hivatásrendjük vállalta. Az Ipartestület megszervezte saját kebelében azt a szolgálatot, amely biztosítja a bevonult iparos műhelyében a munka zavartalan folytatását s ezzel az itthon maradt család megélhetését. Azokról a családokról, amelyeknek az ellátása ilyen úton nem valósítható meg, az Ipartestület tagjai gondoskodnak a testülethez juttatott hadiadományaik révén. A segély összege a családtagok számához igazodik, s igen gyakran a havi 100 pengőt is meghaladja. Magától értetődik, hogy ezekről a segélyekről is pontos adatok állanak a népjóléti ügyosztály rendelkezésére. A mezőgazdák földjeinek megműveléséről az Erdélyi Magyar Gazdasági Egyesület kolozsvári tagozata gondoskodik, s egyben kiterjed figyelme az itthon maradtak megélhetési viszonyaira is.

A hatósági és társadalmi munka között az összhangot a munkaközösségi formában életre hívott Bajtársi Szolgálat biztosítja. Ebben résztvesznek az említett hatósági és társadalmi szervek, a hadigondozási felügyelő s az állami munkaközvetítő hivatal vezetője is, aki a leszerelő katonák munkához juttatását segíti elő. A Bajtársi Szolgálat a város néphivatalainak igénybevételével látja el a tanácsadás és pártfogói munka teendőit, emellett a Tizes Szer-

vezet központi tanácsadó irodája is rendelkezésére áll a közönségnek, s főként a jogi szakértelmet igénylő ügyekben minden néphivatal ide utalja az érdekelteket. Igen élénk munkát végez a Vöröskereszt helyi szervezete is, amely a front és az otthon kapcsolatának megteremtéséről gondoskodik, szeretetsomagokat küld a harcra és ápolja a sebesülteket.

A város polgármesterének rendeletére Kolozsvárt a hadbavonultak hozzátartozói különleges jelvényt viselnek. Ezt a jelvényt az a családtag kapja, akire az itthon maradottak közül a családfő tiszte hárul. A jelvény viselője joggal tarthat igényt arra, hogy a hatóságok és a társadalom megkülönböztetett bánásmódban részesítsék.

A HÁBORÚS TÁRSADALOMPOLITIKÁRA azonban nemcsak a hadbavonultak hozzátartozóinak gondozása hárul egyedüli feladatként. Már a háború kellős közepén előreláthatóan *biztosítani kell az átmenetet a háborús gazdálkodásból a békegazdálkodásba*, mert ennek során újabb társadalmi nehézségek állnak majd elő. Elhárításuk elsősorban állami feladat s véleményünk szerint a kormánynak már most meg kell bíznia az erre a célra legalkalmasabb Országos Szociális Felügyelőséget, hogy a közjóléti szövetkezetek s a hivatásrendi szervezetek bevonásával gondoskodják olyan munkaalkalmak előkészítéséről, amelyek a békegazdálkodásra való áttérés zökkenéseit kivédik. Kétségtől szűkség lesz arra, hogy nagyobb munkástömegeket képezzenek át olyan foglalkozási ágakra, amelyek a jövőbeni Magyarország gazdasági feladatainak megfelelően rendkívüli mértékben fel fognak lendülni.

Ha a háborús társadalompolitika továbbfejlődik az 1940:XXIII. tc. nyomán megindult nép- és családvédelmi munka vonalán, biztosítja a hadbavonultak és hozzátartozóik szociális ellátását, kellő előrelátással készül a háború befejezését követő esztendők gazdasági és társadalmi zavarainak megelőzésére, s e munkában a hatósági és társadalmi erők egymásra találhatnak, akkor nem kell aggódunk, mert az előrelátó és egybehangolt munka meg hozza a kívánt eredményt.

CSIZMADIA ANDOR